

ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА В ЧУЖБИНА И ДЪРЖАВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ В БЪЛГАРИЯ

Скъпи съмишленици,

В доклада си ще бъда напълно откровена и ще споделям и доброто, и лошото за всяка една от страните, за които ще говоря - както за държавните институции, така и за нас си. Смятам това за справедливо и полезно.

Ще започна от далеч, защото съм била свидетел на повечето събития, през които е минало обучението на нашите деца в чужбина.

Началото не беше трудно, защото в първите години на съществуването на българските училища към посолствата всичко се координираше и субсидираше от тогавашното Министерство на просветата. Трудното дойде после – когато в 1991 г. закриха повечето такива училища с обяснението: „Няма пари!“.

Чест прави на министър Сергей Игнатов да признае на тазгодишната Конференция на АБУЧ в Софийския университет, че сегашното правителство отчита това като голяма грешка.

Да, голяма стратегическа грешка беше. Но добре че имаше разумни хора, които по места решиха, че това не бива да се допуска и запазиха тези училища както се казва „на своя глава“. Сред тях бяха училището в Москва (може би най-старото от всички наши училища), училището в Женева, а също и нашето в Лондон.

От тук започнаха и новите ни мъки. Без никаква подкрепа от държавата, но все пак благодарение на някои по-прозорливи посланици, образованието на децата ни по роден език продължи да съществува в чужбина. В министерството на образованието отказваха да разговарят с нас, камо ли да се обвържат. В Лондон замалко да закрият училището ни, защото искаха да ни наложат свободен наем, който нямаше как да се плаща. Започна се борба. Сериозна. Ние не отстъпвахме, в България – нехаеха. Спомням си, че точно тогава разговарях в министерството с нашата обичана г-жа Руми Тошкова, която с огромно съчувствие ми призна, че с нищо не може да ни помогне, защото нас ни няма в закона. Отговорих и: Признавате ли ни или не – нас ни има и ще ни има!

Така се радвам, че се оказах далновидно права. **И ми е гордо, че днес по света не сме десетина училища както едно време, а сме близо 150. В САЩ има над 25 училища. В Чикаго, където е най-голямата българска общност, са 6. В Испания, където е втората по големина българска общност – също вече са 25. В Лондон, където е третата по големина българска общност – училищата са 3. Училища има на всички континенти – от Европа, та до Китай, Кувейт, Канада, Австралия, Нова Зеландия, че и на островите Тенерифе, Палма де Майорка... Браво на нас, колеги! Удържахме.**

И нека пак се върнем на хронологията. Как се стигна до нарастване на броя на училищата ни, до обединяването ни и до създаването на Асоциацията на българските училища в чужбина?

Заслугата за първата среща на директори на училища и учители от цял свят безспорно принадлежи на ДАБЧ, които през 2004 година решиха за първи път да ни съберат заедно и да обобщят направеното от нас по места, защото от 1991 г. до 2004 се създадоха много училища и всичките те напиреха към България с искания и въпроси. Тогава, на тази кръгла маса, за първи път се видяхме с колеги, но това беше доста локална среща. Защото на нея не присъстваха точно тези, които можеха да дадат някакъв отговор на въпросите ни. ДАБЧ организира срещата, но не успя да доведе на нея нито един представител на

образователното министерство, а ние най-много зависехме от това министерство. Събрахме се в една неголяма зала. Чухме прекрасния обобщаващ доклад на служителката на ДАБЧ г-жа Райна Манджукова за това колко разнообразни по форма и начин на организация са десетките училища по света. Видяхме се с колегите за първи път очи в очи и ни стана ясно, че всички се борим с една остаряла система, която не желае да бъде подмествана, защото така е по-лесно. Беше ни омръзнало да ни повтарят, че ние не сме училища и затова не можем да искаме толкова много. Това ме принуди да заявя: Като не искате да ни наричате училища, наричайте ни светилища зад граница.

На тази първа кръгла маса, организирана изцяло от ДАБЧ, ние, учителите и директорите от различни училища по света се запознахме и се обикнахме. Имаше защо. Бяхме еднакво посветени, еднакво борбени, еднакво вярващи в силата си. Започнахме да притискаме още от същото лято ДАБЧ да организира на следващата година нова кръгла маса, но да осигури присъствието на представители на Министерство на образованието. И наистина – това се случи. Благодарение на нашите настоявания и на проявената активност на ДАБЧ – този път министерството стана домакин и ни прие в залата си на последния тавански етаж. Няма да забравя как една зам.-министърка дойде да ни поздрави с петминутна реч и напусна веднага, без да остане да ни чуе и да даде отговор на многобройните въпроси. Остави буквално да се „пържат“ под горещите ни нападки директорки на дирекции и държавни експерти от министерството, от които нищо не зависеше. Те не можеха нито да обещаят, нито да решат нещо. Жалка история. Но ми беше жал и за нас, и за тези служители на министерството, които буквално бяха задушени от нашето негодувание.

И сега да обсъдим въпроса за създаването на нашата Асоциация.

Първи, който стигна до идеята да има някакъв вид асоциация на българските училища, бе г-н Георги Василев. Той като служител на ДАБЧ отговаряше за англоговорящите страни и предложи да се създаде такава в САЩ, защото там единствено имаше повече от едно българско училище. Колегите в САЩ я създадоха малко преди втората Кръгла маса по въпросите на образованието по български в чужбина. Главни организатори на американската асоциация бяха д-р Боян Кулов, директор на училището във Вашингтон, г-жа Боянка Иванова – директор на едно от училищата в Чикаго и д-р Росен Димитров, директор на училището в Бостън. От тях дойде идеята, подкрепена от ДАБЧ, да създадем на следващата година, когато очаквахме ДАБЧ да направи третата своя кръгла маса, Асоциация на българските училища в чужбина. Даже ни раздадоха и проектоустав, върху който цяла година да мислим и на следващата да го приемем.

Отново зачакахме с огромно нетърпение тази трета кръгла маса, на която да ни се даде най-после някакъв отговор: Ще ни признае ли България като форма на обучение или пак ще я караме на сомотек за срамотите на всички. Тук разбира се не споменавам нищо за трите държавни училища в Прага, Братислава и Будапеща, на които статутът и бюджетът бяха уредени и те нямаха нашите главоболни проблеми на оцеляване.

Какво се получи на третата година? Служителите на ДАБЧ в прав текст ни казаха: „Кръгла маса няма да има, защото няма какво ново да ви кажем. Нищо не се е променило.” А тайно в кулоарите вървяха и квалификациите на държавните служители за предишните ни бурни обсъждания на двете кръгли

маси, че „такава говорилня” те - държавните служители видите ли – нямало да допуснат.

На тържеството по случай награждаването на отличилите се деца в конкурсите на ДАБЧ бе направено всичко възможно от организаторите да не дадат думата на д-р Боян Кулов да обяви, че следобед се събираме, за да направим сами кръгла маса. Наложих се да се кача непоканена на сцената и да покана г-н Ангел Марин, вицепрезидент на България, да уважи нашето събиране. И той изпрати свой представител.

До тук бяха кръглите маси на ДАБЧ. Две на брой. Трета нямаше. Третата ние си я направихме сами – училищата, 14 на брой тогава, които измолихме с огромни усилия да ни дадат една зала в Агенцията, за да можем да се съберем, да си проведем срещата и това да стане с участието на медиите, които да регистрират събитието. На тази трета кръгла маса, състояла се въпреки нежеланието на държавните институции и организирана изцяло от нас, взехме решение да бъде създадена АБУЧ.

Същото лято АБУЧ бе учредена в квартала на Пловдив – Марково, в дома на г-жа Боянка Иванова. По-късно през есента се регистрирахме и в съда.

И от тук започна нашата много активна, напълно доброволна, съвсем безплатна и масивна дейност за принуждаване на държавните институции да поемат конституционното си задължение и да подсигурят подходящи условия за работа и обучение по роден език в чужбина.

От тук нататък с пълно основание спряхме с летоброенето на кръглите маси на ДАБЧ (две на брой и една трета, проведена не от тях, а от нас).

Започнахме с новото летоброене – това на нашите Конференции, всичките проведени на много високо ниво, не в тавански помещения и в присъствието на най-висшите представители от управлението на нашата държава.

Идеи имат много хора и на всяка идея се отдава заслуженото, но важното е кой ще превърне идеята в реалност. Важен е този, който ще изведе нещата докрай и на ниво. Това направихме ние от Управителния съвет на АБУЧ. И никой няма право да не ни го признава или да си го присвоява.

Годината бе вече 2007-ма. Цяла година преди това Управителният съвет на АБУЧ контактува и с МОН, и с ДАБЧ с желание да организираме една истинска нова кръгла тристранна маса и всички дружно да допринесем нещата да се придвижат напред. Какво се оказа? Служителка на ДАБЧ директно ни заяви в лицето: „Говорилня няма да има. Ще дойдете да чуete какво правителството е решило за вас, вие сте неправителствена организация и не можете да коментирате – само ще бъдете информирани! Не можете да сте съорганизатори!” Тази служителка вече не е на работа в агенцията, но и вината едва ли е нейна – такова становище не се взема еднолично. То е становище на ръководителите, тя само го свежда до знанието ни. Кое то беше много жалко. И до днес продължаваме да се натъкваме на факти, които говорят за нежелание от страна на ДАБЧ да заработи колегиално с нас. Най-очевидно е това, че четвърта година името на АБУЧ не се качва на сайта на ДАБЧ, въпреки че четирима поредно сменени председатели на агенцията ни го обещават. Защо? 330 други организации са изписани там – ние отсъстваме. И защо в статията в органа на агенцията – списание „ЕК” от тази година, която отразява поредната конференция по въпросите на обучението по български език в чужбина, името на АБУЧ почти не се споменава, а председателят ни д-р Боян Кулов е цитиран като ръководител на панел. Обидно е – но не за нас. Защото всички знаем, че основният организатор бе АБУЧ.

Но да се върнем на първата наша конференция, която проведохме именно защото ДАБЧ не пожела да си сътрудничи с нас. Тя беше алтернативна и се проведе ден преди Кръглата маса на Агенцията за българите в чужбина. За нас се отвориха вратите на Парламента – най—високата трибуна на страната. Много ни помогна журналистката и голямата общественичка – г-жа Велислава Дърева. Тя ни срещна с председателя на 40—тото народно събрание г-н Георги Пирински, а той с готовност прие да е патрон на Първата конференция на АБУЧ в Парламента, организирана с прякото участие на Комисията по образованието в Народното събрание. Само за 10 дни организирахме всичко сами (безпарични, но посветени) - от докладите, презентациите, участието на училищата, издателствата, та до кейтъринга. Имахме натрупан опит от дългогодишното си пребиваване в страни със стародавни демокрации. Нивото на провеждане бе и европейско, и световно. С мултимедийни презентации, с видеоматериали, но най-вече с много силни доклади за стореното от нас и за необходимостта държавата да се обърне с лице към проблемите ни. Поканихме да гостуват министъра на образованието Даниел Вълчев, поканихме и г-н Йордан Янев – зам.-председател на ДАБЧ. С присъствието си, редом с председателя на Народното събрание ни почетоха народните представители от Комисията по образованието, г-н Иван Станчов – бивш министър на външните работи и посланик на България във Великобритания, г-н Йордан Янев зам.-председател на ДАБЧ, представители на Светия синод, много изтъкнати журналисти. Министър Вълчев не сметна за необходимо да ни уважи. Слава – Богу, имаме присъствието на неговия зам.-министър г-н Кирчо Атанасов, който за разлика от своя началник не смяташе под достойнството си да разговаря с учители от чужбина. Ефектът от тази конференция бе блестящ. 100-те души присъстващи и всички по-главни медии бяха изумени от това, което видяха и чуха за нас. Възхитиха се, че стотици деца по света имаха свои домове по България, защото ни имаше нас – училищата ни-светилища. Още тогава народните представители поставиха много остро въпроса: Защо по едни и същи въпроси на образованието по роден език в чужбина трябва да има две събития (на следващия ден ДАБЧ и МОМН щяха да провеждат своята си Кръгла маса, на която ние трябваше само да слушаме). Но ние вече си бяхме казали най-главното от много по-високо място. И бяхме чути. Не ни чу само министър Вълчев (както винаги), който на тяхната Кръгла маса затвори за нас вратите на министерството. 60 души учители и директори бяхме принудени да изчакваме пред бариерите на МОН, за да се появи той пред петима в малката им таванска зала, но в присъствието на всички медии и гордо да заяви, че всички въпроси на българските училища в чужбина щели да бъдат решени от следващата година.

Нямаше как да се съгласим с такава заблуда на обществеността. Когато най-после ни допуснаха в таванската зала на МОН, министърът си беше отишъл, медиите си прибраха камерите и микрофоните и горкият зам.-министър Кирчо Атанасов остана сам да се бори с нашия изблик на негодувание. Излишно е да споменавам, че в сравнение с организацията на нашата Конференция в Парламента, тази в МОН бе на доста незавидно по-ниско ниво.

За нас бе ясно, че ще успеем само , ако продължим да бъдем праволинейни и настоятелни. Ние искахме да работим в сътрудничество с всички. Само така можеше да има положителен резултат за децата ни.

За наша радост, това се осъзна и от Министерството на образованието и започнахме диалог. Започнаха първите съвместни обсъждания. Бяхме вече

партньори. Това бе гаранция за успех. Удовлетворението от постигнатото щеше да е успех и за двете страни.

Дойде лятото на 2008 г. . Тогава бе нашата втора Конференция. С помощта на проф. Божидар Димитров отвори вратите си Националният исторически музей. И сега вече на този наш втори форум на АБУЧ присъстваха и председателят на Народното събрание г-н Георги Пирински, и министърът на образованието Йорданка Фандъкова, и председателят на ДАБЧ, и представител на кабинета на президента, и г-жа Евгения Живкова като председател на асамблеята „Знаме на мира”. На тази наша втора конференция проф. Димитров направи едно великолепно сравнение на делото ни с това на възрожденците, които в условията на робство също като нас са създавали българските училища без участието на държавата, само с дарителски ентузиазъм.

Дойде ред и на третата наша конференция през това лято на 2010 година, в която вече по-осезателно се включиха и МОМН , и ДАБЧ и се стигна до въвеждането на програмата Роден език и култура зад граница, постигната заради нашата упоритост и последователност. Тази програма бе внедрена в следствие на добрия диалог, който вече съществуваше между МОМН и АБУЧ. Бяхме партньори. Ние безусловно се нуждаехме от тях, те безусловно имаха полза от работата си с нас. Това бе разковничето на успеха.

На третата ни конференция през това лято присъстваха двама министри – г-н Сергей Игнатов, г-н Божидар Димитров, зам.-министърът на МВнР Милен Люцканов, г-н Огнян Стоичков – председател на Комисията по образованието в Парламента, г-н Росен Иванов – председател на ДАБЧ. Особено бяхме горди, че за нас отвори вратите си Алма Матер и в аула номер едно на България ние проведохме отново една безупречна конференция. В препълнената зала и при много добра организация преминаха три сесии и се взеха важни решения. Няма връщане назад – има само напред и нагоре. Факт!

За втора година държавата отпусна средства по програмата Роден език и култура. Няма да обсъждам плюсовете и минусите на тази програма, но тук вече ще започна да анализирам нашето поведение – на българските училища в чужбина. Защото именно след като ние, няколко десетки училища за пример бяхме извоювали доверие, започна нещо, което може би се очакваше, но което не трябва да става практика и на което ние самите трябва да сложим бариера. До този момент воювахме преди всичко за статут на училищата ни, за това да ни има в закона, да престане нашата незаконност. Бяхме работили десетилетия или без пари, или за символични заплащания. Издържахме се по друг начин в чужбина. Дарявахме десетилетия и труд, и средства, не ни се признаваше никакъв трудов стаж. Стигна се дотам, че някои се пенсионираха като преподаватели, без да дочакат по-бял ден (като колежката от Женева – г-жа Мая Кънчева). Правехме десетилетия всичко на наш гръб с лични средства. Минахме през какво ли не.

Изведнъж, щом държавата отпусна някакви средства – масово започнаха да се създават нови училища. Това бе положително. Но сред новосъздадените се появиха и хора, които искаха бързо и лесно да реализират печалба и не по достоен начин. Изведнъж постигнатото от нас им хареса като изява и замечтаха да са сред нас. Това също е похвално, но ако се прави със същата всеотдайност и безкористност, с която ние полагаме основите. За огромно наше съжаление – появиха се единици (да , единици), които злоупотребиха нечестно и несправедливо. И ние не можем да сме безразлични към това. Защото в България обществеността ни слага под един знаменател: Училища в чужбина. И

ако новите искат да се присъединят към славата ни, трябва да допринесат за нея. Но ако само един или двама злоупотребят – петното поемаме и останалите. Заради единици- държавата може да се откаже от пристрастието си към нас. А това не можем да го допуснем.

Уважаеми колеги, победите на АБУЧ дойдоха само защото се събрахме единомишленици и работихме заедно един със друг и един за друг. С много малки изключения – първите членове на Управителния ни съвет бяхме като зъбчатите колела на една добре смазана машинка. Всеки от нас имаше някакви впечатляващи качества, но никой нямаше всичките. Затова бяхме пъзел, който се допълва. И където и да се появявахме – в министерства, учреждения, пред публика – всичко казано и направено от нас излъчваше авторитет, печелеше доверие. Нека тези колеги, които сега започват, не си въобразяват, че някой, колкото и да е голям, колкото и да се смята за велик – може сам да постигне нещо на по-високо ниво. Никога не е важал повече девизът; „Обединението прави силата”. И това е редно да го помни всеки един от нас. Защото на доста места избухна много недостойна надпревара, задкулистни действия и направо обидна подлост. Започна се борба за надмощие и себедоказване, в която борба се използваха изключително недостойни, направо подсъдни средства. Стигна се до отвратителния прецедент в Хамбург, в който МОМН се отказва да се намеси по някакъв начин. Според нас това е недопустимо. Честта на един създател на едно от най-личните български училища в чужбина трябва да има начин да бъде защитена. Особено ако зад личност като г-жа Ваня Велкова стоят стотици, на които тя е спечелила доверието и уважението си именно с безкористна работа. За съжаление – случаи като този в Хамбург се появиха на много места. И тук, в Испания, и в САЩ също. А това ние не можем да отменим мълчешком. Ще прилагаме всички възможни мерки за порицание на подобни действия. Не може единици да обезценяват създаденото с толкова труд. Ако искаш да те признаят – воювай достойно, доказвай се почтено. Ламтежът не е достатъчен.

Съжалявам, че ще дам пример пак с нас в Лондон, но това знам най-добре. Сигурна съм, че и на много други места е така, но има и доста различни ситуации, които вредят.

В Лондон е една от най-големите български общности зад граница. Много дълго време (16 години) бяхме само едно училище – нашето към посолството. Все още най-голямото по брой на ученици (тази година достигаме вече бройката 250). За щастие – появи се и второ училище – школото „В. Левски” на г-жа Милена Везенкова. И там от 40 ученици в началото – в края на годината броят закръгли на 100. Целта ни е една – да обемем колкото се може повече деца. През тази година г-жа Везенкова създаде и трето училище – „Розова долина”. И там се записаха към 60 ученици. Отвориха се и други две училища по- на юг. И там се сбират българчета. Всички работим в завидно партньорство. И ние сме имали различия, но това не ни е попречило да се уважаваме и да си помагаме взаимно. Добрият професионализъм изисква благородство.

Най-трудно се поставят основите на едно училище. Да намериш помещение, учители, средства, да привлечеш децата, да спечелиш уважението на родителите, да се пребориш със закостенялото мнение и недружелюбното съмнение към всичко ново – това е огромно усилие. И не е почтено и морално, ако някой преподавател, поканен да работи в такова училище реши, че след като са му осигурени средства и ученици е велик и може спокойно да напусне със своите ученици и да създава отделно училище. Трудът и усилията на пионерите трябва да се уважава, за да се уважава после и трудът на всеки един от нас.

Учителите не можем да си позволим да сме пример за нетолерантност. Но за съжаление – отпуснатите средства по програмата овълчиха и непочтени апетити.

Това наложи да приемем на тазгодишната конференция етичен кодекс и да задължим членовете на АБУЧ да се придържат към изискванията му, за да има ред и почтеност и за да не се руши имиджа на българското училище в чужбина. Колеги, искам да завърша с обобщението. Не може да има успех за никого, ако си въобразява, че сам ще постигне много. Сам може да постигнеш нещо временно, но не и нещо значимо, нещо дълготрайно. А ние се стремим към значими неща. И не за себе си – а за децата на България. Т.е. за самата България. Може и да е високопарно това, което казвам, но де факто е така. Чужбината ни научи да ценим повече идентичността си и да я уважаваме. И много вярвам, че тази именно конференция в Мадрид, първа по рода си, ще докаже, че всичко, направено досега е от изключителна важност.

Нека на финала посочим добрите примери на взаимопомощ и сътрудничество. На първо място – отличните ни отношения с МОМН и по-конкретно с дирекцията Контрол и координация на средното образование. Нека си пожелаем отношенията ни с ДАБЧ да станат по-единни. Имам дори предложение към тях – сами да направят номинация за една колективна награда към техния конкурс „Българка на годината” и да номинират като цяло българската учителка в чужбина! Тук също искам да им благодарим, че те единствени удостоиха изявени наши колеги с почетен медал „Паисий Хилендарски”. Може би от тях е редно да се поучат в Министерство на образованието и също да ни включат в ежегодните си отличия „Учител на годината”. С такъв медал в 2003 г. бе удостоена с пълно право д-р Ирина Владикова – директор на училището във Виена.

Нека споменем и огромната роля на онези български посланици, които през годините, а и в момента стоят зад нашите училища като стожери на доброто. Сред тях са посланик Иван Станчов, почетен член на АБУЧ, г-жа Ирина Бокова – бивш посланик на България във Франция, а сега генерален директор на ЮНЕСКО, на г-н Любомир Кючуков, посланик на България във Великобритания, г-н Валентин РадомиРСки – посланик на България в Румъния, г-н Илко Шивачев – посланик на България в Кувейт, г-н Пламен Грозданов – посланик на България в Москва, г-н Димитър Цанчев – доскоро посланик на България в Израел, а сега зам.-министър на външните работи, генералният консул г-н Валентин Дончев и консул Лила Георгиева в Чикаго. Нека не забравяме и днешните ни домакини от посолството на България в Испания и консулството във Валенсия, на които сме безкрайно задължени в лицето на посланик Иван Христов и на генералния консул Костадин Коджабашиев. Сигурно има и много други такива достойни радатели и нека ме извинят, че не мога да цитирам всичките. Без тяхната подкрепа нашето съществуване би било много по-тежко, а на много места и невъзможно.

Ще спомена и фактът, че заради впечатляващата си дейност АБУЧ тази година бе поканена да бъде съорганизатор на конкурса на Фондация „Димитър Бербатов” – Успелите деца на България – 2010 г., което е голямо признание за нас. Поканени сме да участваме и в един международен проект за реализацията на мултимедиен продукт за популяризирането на „Вълшебната флейта” на Моцарт, който продукт има за цел да бъде осигурен безплатно за всички български деца.

Извървеният път е бил труден и дълъг, но ми се иска да вярвам, че занапред пътеката ни няма да е толкова стръмна. Утъпкали сме началото. И ще завърша с девиза на АБУЧ:

„АКО МИСЛИШ ЗА ЕДНА ГОДИНА НАПРЕД – ПОСЕЙ ОРИЗ.
АКО МИСЛИШ ЗА ДЕСЕТ ГОДИНИ НАПРЕД – ПОСАДИ ДЪРВО.
АКО МИСЛИШ ЗА СТО ГОДИНИ НАПРЕД – ОБРАЗОВАЙ
НАСЕЛЕНИЕТО.”

Чака ни работа. Нека я свършим. Всички заедно – държавни институции и обществени организации. Заедно!

Благодаря за вниманието.

Снежина Мечева

Директор на българско училище "Св.Св. Кирил и Методий", Лондон
Говорител на Асоциацията на българските училища в чужбина